

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
В.о. декана економічного факультету
/Роман ГРЕШКО/
від «02» вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«СТРАХУВАННЯ»

обов'язкова

Освітньо-професійна програма:	Фінанси, банківська справа та страхування
Спеціальність:	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Галузь знань:	07 «Управління і адміністрування»
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Факультет:	економічний
Мова навчання:	українська

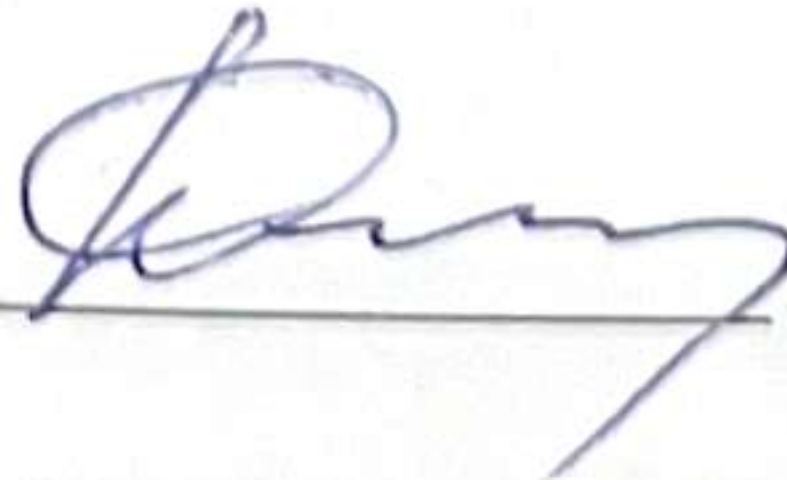
Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Страховання» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління і адміністрування», затвердженої рішенням Вченої ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича від 26.05.2022 року, протокол № 6, та введеної в дію наказом ректора № 173 від 07.06.2022 р.

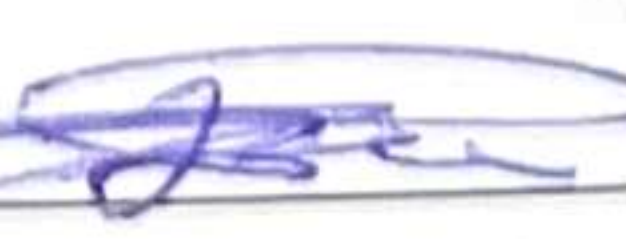
Розробник: **Кучерівська Софія Степанівна**, доцент кафедри фінансів і кредиту,
кандидат економічних наук, доцент

Викладач: **Кучерівська Софія Степанівна**, доцент кафедри фінансів і кредиту,
кандидат економічних наук, доцент

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри фінансів і кредиту
Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року.

Завідувач кафедри **Петро НІКІФОРОВ**

Схвалено методичною радою економічного факультету
Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року.

Голова методичної ради економічного факультету **Роман ГРЕШКО**

1. Мета навчальної дисципліни «Страховання»: формування у здобувачів вищої освіти фундаментальних знань з основ страхування, положень класів страхування, які проводяться як в обов'язковій так і добровільній формах, та застосування необхідних механізмів страхового захисту майнових інтересів юридичних осіб і громадян на випадок настання ризикових ситуацій, основ ведення страхового бізнесу та функціонування страхового ринку.

2. Пререквізити. Вивчення дисципліни базується на знаннях здобутих при вивченні дисциплін: «Економічна теорія», «Макроекономіка», «Фінанси», «Фінанси домогосподарств». Дисципліна є основою для розуміння і здобуття знань з дисциплін вільного вибору, що розкривають особливості страхової справи, та обов'язкових – «Соціальне страхування», «Страховий менеджмент».

3. Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та галузі знань 07 Управління і адміністрування вивчення дисципліни «Страховання» сприяє формуванню наступних компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні та фахові компетентності:

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Результати навчання:

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПР25. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для забезпечення інклюзивності фінансових послуг через широке застосування технологій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

4. Опис навчальної дисципліни

4.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	3	5	5	150	2	30	45	-	-	75	-	екзамен
Заочна	3	5	5	150	2	8	8	-	-	134	-	екзамен

4.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лб	інд	с.р.		л	п р	лб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи страхової діяльності												
Тема 1. Поняття та економічна суть страхування. Мета: розкрити зміст страхування як складової системи фінансових знань; еволюцію формування відносин страхового захисту. Значення і порядок формування страхового фонду; ознаки, функції та принципи страхування.	10	2	3	-	-	5	10	1	1	-	-	10
Тема 2. Історія виникнення та розвитку страхової діяльності. Мета: розкрити історичні аспекти розвитку видів та форм страхування і перестрахування, погляди вітчизняних і зарубіжних науковців і діячів на важливість страхування	10	2	3	-	-	5	10	1	-	-	-	10
Тема 3. Страхові ризики та їх оцінка Мета: розкрити суть, ознаки страхового	10	2	3	-	-	5	10	1	1	-	-	10

ризик, методи оцінки, вибору та покриття ризиків страховиками.												
Тема 4. Термінологія страхової справи Мета: розкрити визначення основних термінів страхової справи	10	2	3	-	-	5	10	1	-	-	-	10
Тема 5. Класи та форми страхування. Мета: висвітлити ознаки класифікації класів страхування та принципів проведення форм страхування	10	2	3	-	-	5	10	-	1	-	-	10
Тема 6. Страховий ринок. Мета: розкрити суть, ознаки, функції страхового ринку, визначити особливості діяльності учасників страхового ринку.	13	4	4	-	-	5	10	-	1	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	63	14	19	-	-	30	68	4	4	-	-	60
Змістовий модуль 2. Особливості організації та ведення страхової діяльності												
Тема 7. Визначення страхових тарифів. Мета: висвітлити суть тарифної політики страховика, порядок розрахунку тарифних ставок, значення і порядок розрахунку показників страхової статистики.	12	2	4	-	-	6	11	1	-	-	-	10
Тема 8. Фінансові результати діяльності страхових компаній Мета: розкрити структуру доходів, витрат страховика, порядок формування прибутку страхової компанії, вимоги до здійснення інвестиційної діяльності.	13	3	4	-	-	6	13	1	1	-	-	12
Тема 9. Страхування рівня життя громадян Мета: розкрити	13	3	4	-	-	6	11	1	-	-	-	11

особливості проведення класів страхування життя, загальнообов'язкового державного соціального страхування.												
Тема 10. Майнове страхування Мета: розкрити особливості проведення страхування класів майнового страхування і страхування ризиків.	12	2	4		-	6	12	1	1			10
Тема 11. Страхування відповідальності Мета: розкрити особливості та принципи проведення класів страхування відповідальності.	12	2	4			6	10	-	-	-	-	10
Тема 12. Перестраховування і співстраховування Мета: висвітлити суть і значення перестраховування, методи передачі ризиків і види договорів перестраховування; нюанси здійснення співстраховування.	13	2	4	-	-	7	11	-	1	-	-	10
Тема 13. Страхування в різних країнах світу Мета: висвітлити особливості функціонування ринку страхування в різних країнах світу.	12	2	2	-	-	8	12	-	1	-	-	11
Разом за змістовим модулем 2	87	16	26	-	-	45	82	4	4	-	-	74
Усього годин	150	30	45	-	-	75	150	8	8	-	-	134

4.3. Тематика практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		д. ф. н.	з. ф. н.
1	Тема 1. Поняття та економічна суть страхування Завдання: зрозуміти суть та ознаки страхового захисту, оволодіти знаннями значення та порядку формування страхового фонду, суті, функцій та принципів страхування.	3	1

2	Тема 2. Історія виникнення та розвитку страхової справи Завдання: знати витоки, причини та напрями історичного розвитку страхування	3	-
3	Тема 3. Страхові ризики та їх оцінка Завдання: засвоїти зміст поняття «ризик», ознак ризику взятого на страхування, методів управління ризиками.	3	1
4.	Тема 4. Термінологія страхової справи Завдання: опанувати суть основних термінів страхової справи, що стосуються загальних умов та порядку здійснення страхових операцій	3	-
5.	Тема 5. Класи та форми страхування Завдання: знати ознаки класифікації класів страхування, принципів їх проведення в обов'язковій та добровільній формах.	3	1
6.	Тема 6. Страховий ринок Завдання: знати і розуміти суть і функції страхового ринку, особливості функціонування основних учасників страхового ринку, специфіки умов договору страхування.	4	1
7.	Тема 7. Розрахунок страхових тарифів. Завдання: опанувати порядок розрахунку тарифних ставок, особливостей професії актуарія, принципів актуарних розрахунків та показників страхової статистики.	4	-
8.	Тема 8. Фінансові результати діяльності страхових компаній Завдання: знати порядок отримання доходів і витрат страховика, формування і розміщення коштів страхових резервів, визначення фінансової стійкості страхового фонду.	4	1
9.	Тема 9. Страхування рівня життя громадян Завдання: зрозуміти особливості та підходи здійснення обов'язкових і добровільних класів страхування рівня життя громадян.	4	-
10	Тема 10. Майнове страхування Завдання: освоїти порядок забезпечення страхового захисту за класами майнового страхування.	4	1
11	Тема 11. Страхування відповідальності Завдання: знати порядок забезпечення страхового захисту за класами страхування відповідальності.	4	
12	Тема 11. Перестрахування і співстрахування Завдання: знати порядок здійснення перестрахування і співстрахування, особливості їхніх форм і видів	4	1
13	Тема 12. Страхування в різних країнах світу Завдання: знати особливості проведення та розвитку страхування в різних країнах Європи, Азії, Північної та Південної Америки.	2	1
Всього годин		45	8

4.4. Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів при вивченні дисципліни «Страхування» спрямована на узагальнення та засвоєння знань по кожній темі. Вона охоплює наступні види робіт:

- опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованих джерел;
- підготовку до практичних занять, у т.ч. питань, які виносилися на самостійне вивчення;
- підготовка есе, рефератів, презентацій з наведеного переліку.

- вирішують тести відповідно до тем в системі електронного навчання університету.

Назва теми	Кількість годин	
	д.ф.	з.ф.
Тема 1. Поняття та економічна суть страхування 1. Історична зміна сприйняття значення страхування в суспільстві. 2. Самострахування: суть, плюси та мінуси.	5	10
Тема 2. Історія виникнення та розвитку страхової діяльності 1. Цікаві випадки в історії розвитку страхування. 2. Згадки процесу страхування у літературних та мистецьких творах.	5	10
Тема 3. Страхові ризики та їх оцінка 1. Сучасні методи управління ризиками. 2. Дослідження ризиків обраного суб'єкта господарювання.	5	10
Тема 3. Термінологія страхової справи 1. Міжнародні страхові терміни. 2. Нові терміни страхової справи	5	10
Тема 5. Класи та форми страхування 1. Причини виникнення та значення обов'язкового страхування. 2. Визначення класів страхування в ЄС. 3. Розвиток новітніх видів страхування.	5	10
Тема 6. Страховий ринок 1. Суть страхової угоди та етапи її проходження 2. Об'єднання страховиків та їх функції. 3. Міжнародні асоціації фахівців страхової справи. 4. Характеристика та аналіз діяльності обраної страхової компанії. 5. Реклама страхових послуг та нетрадиційні канали реалізації страхових послуг.	5	10
Тема 7. Визначення страхових тарифів 1. Сучасні методи формування бази даних страхової компанії. 2. Шахрайство у страхуванні	6	10
Тема 8. Фінансові результати діяльності страхових компаній 1. Моделі аналізу фінансового стану страхових компаній 2. Інвестиційна політика страхових компаній в Україні та різних країнах світу. 3. Особливості оподаткування страхових компаній	6	12
Тема 9. Страхування рівня життя громадян 1. Сучасна практика проведення медичного страхування в Україні та світі 2. Проблеми розвитку ЗДСС в Україні 3. Забезпечення громадян в старості: вітчизняний та іноземний досвід.	6	11
Тема 10. Майнове страхування 1. Фактори, що впливають на поширення певних видів страхування. 2. Страхування космічних ризиків. 3. Авто-каска й автоцивілка: порівняльна характеристика	6	10
Тема 11. Страхування відповідальності 1. Особливості проведення екологічного страхування. 2. Сучасні класи страхування відповідальності 3. Класи страхування відповідальності, обов'язковість яких визначена законом	6	10
Тема 11. Перестраховування і співстрахування	7	10

1. Перестрахові пули: суть та особливості діяльності		
2. Сучасні методи гарантування виплати страхового відшкодування.		
Тема 12. Страхування в різних країнах світу	8	11
1. Міжнародні страхові компанії: особливості діяльності, управління, розвитку		
2. Популярні види страхування в скандинавських країнах		
3. Особливості страхування в ісламських країнах		
4. Привабливість ринків країн Азії для страховиків.		
5. Сучасні тенденції розвитку світового страхового ринку .		
Всього годин	60	104

Результати самостійної роботи здобувача оцінюються викладачем під час поточного контролю на практичних заняттях у межах визначених балів за кожну тему. А також під час підсумкового контролю. При оцінюванні враховується: повнота розкриття матеріалу, використання довідкових джерел, логіка викладення матеріалу, аргументація, актуальність.

5. Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення конкретних ситуацій);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація, самостійні спостереження здобувачів освіти);
- робота з інформаційними ресурсами: законодавчо-нормативні документи, наукова, навчально-методична література та інтернет-ресурси;
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни;
- кооперативне навчання;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Форми та методи оцінювання:

- усне опитування (індивідуальне, фронтальне);
- письмове опитування;
- презентація результатів виконання індивідуальних завдань (творчих, розрахункових, аналітичних);
- розв'язування практичних ситуацій;
- реферати, есе;
- глосарій;
- тестування;
- підсумковий контроль – екзамен

6. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді).

Академічна доброчесність. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. Обов'язковим є посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень інших авторів. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

Відвідування занять. Відвідування занять є обов'язковою умовою виконання навчального плану дисципліни. Форми навчання визначені затвердженням графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критеріями оцінювання є:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання основної та додаткової літератури; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової і вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання літературних джерел, законодавчих актів, прикладів та фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Вищими балами оцінюється самостійний обґрунтований погляд здобувача щодо конкретної практичної ситуації або проблеми.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів здобувач набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (екзамену).

Під час поточних видах контролю максимальна оцінка знань здобувача за кожною темою (опитування, тестування, розв'язання задач), виконання завдань для самостійної роботи, підготовки есе – 5 балів. Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю (за виступи на семінарах, доповнення, тестові завдання, підготовку рефератів тощо). Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 25; 2 модуль – 35 (разом – 60 балів), підсумковий контроль – 40 балів.

Здобувач вищої освіти, який набрав протягом нормативного терміну вивчення дисципліни 60 балів та виконав навантаження за всіма кредитами, має можливість не складати екзамен і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку або складати екзамен з метою підвищення свого рейтингу за даною навчальною дисципліною. Здобувач вищої освіти, який не отримав позитивні оцінки за підсумками роботи над кожним модулем, вважається не атестованим та не допускається до складання екзамену. Допущеним до складання екзамену здобувач вищої освіти може бути лише у разі відпрацювання всього матеріалу, передбаченого навчальним планом у повному обсязі, або тієї частини навчального матеріалу, за який отримано незадовільну оцінку, або за яким він не атестований.

Проведення підсумкового контролю здійснюється у формі екзамену і в терміни, передбачені графіком навчального процесу. Екзаменаційний білет містить два теоретичних питання з дисципліни, 5 тестових завдань і одне практичне завдання з пройденого матеріалу.

У 40 балів, що можливо отримати на екзамені входить: 2 теоретичних питання (по 10 балів відповідно), 5 тестів по 2 бали (сумарно 10) та практичне завдання (10 балів). У випадку не повної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання.

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичне запитання, правильна відповідь на тестові питання та сформульовані правильні визначення з глосарію, а також правильно розв'язана практична ситуація. Відповіді повинні розкривати суть матеріалу, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Відповідь оцінюється на «В» за умови розкриття теоретичного питання білету та тестових завдань, понять з глосарію, правильно розв'язаної практичної ситуації, але містить неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

Відповідь оцінюється на «С» за умови повного та правильного розкриття одного з питань білету, розв'язаної практичної ситуації, але у відповіді недостатньо правильно сформульовано визначення з глосарію. У той же час тестові завдання вирішені на належному рівні.

Якщо підхід викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, допускаються окремі неточності, виставляється оцінка «D».

Відповідь оцінюється на «Е» у випадку правильного підходу до викладення теоретичного матеріалу та відповідей на тестові завдання.

В усіх інших випадках відповідь оцінюється на «Fх».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне тестування та самостійна робота													екзамен	Сума
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль № 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	40	100
4	4	4	5	4	4	5	5	5	5	5	5	5		

7. Рекомендована література

ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНА БАЗА

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. №1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
2. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України №222 VIII в редакції від 05.01.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
3. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 р. № 1953 IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>
4. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>

5. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 09.02.2012 № 4391-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text>

6. Про затвердження Положення про визначення умов провадження діяльності з надання фінансових послуг, здійснення яких потребує відповідної ліцензії (ліцензійних умов): Постанова НБУ №27 від 30.03.2021 р. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_30032021_27

7. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті : Постанова КМУ від 14.08.1996 р. № 959 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-96-%D0%BF#Text>

8. Про затвердження Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку України : Постанова правління Національного банку України від 25.11.2021 р. № 123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0123500-21#Text>

9. Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів та умови провадження посередницької діяльності у сфері страхування та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України від 30.06.2022 р. №135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0135500-22#Text>

7.1. ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні» : Національний банк України. Київ. 2020 : URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-rinku-strahuvannya>

2. Білик О.І., Хім М.К. Державне і приватне страхування. Теорія і практика: навч. посіб. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2019. 231 с.

3. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.

4. Клапків Ю.М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с.

5. Клапків, Л. Фінансові ризики в діяльності страхових компаній : теоретичні засади, сучасні реалії та прагматизм управління [Електронний ресурс] : монографія / Л. Клапків, Ю. Клапків, В. Свірський. - Івано-Франківськ : Кушнір Г. М., 2020. - 172 с.

6. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування : навчальний посібник. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307с.

7. Плиса В.Й. Страхування : підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. Київ: Каравела, 2019. 512 с.

8. Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції : монографія / наук. ред. д-р екон. наук, проф. Н. М. Внукова. Харків: ТО Ексклюзив, 2014. 218 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/9582>.

9. Страхування : підручник / [Колупаєва І. В. та ін.] ; за ред. І. В. Колупаєвої. Харків : Стильна типографія, 2018. 741 с.

10. Страхування : методичні рекомендації / Укл. А.Є. Брязкало, С.С. Кучерівська. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2017. 88с.

11. Страхування: підручник / В.Д. Базилевич та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. Київ: Знання, 2008. 1019 с.

12. Страхування: підручник / керівник авт. кол. і наук. ред. Осадець С.С. Київ: КНЕУ. 2006. 604с.
13. Страхування : практикум / укл. Брязкало А.Є., Гладчук О.М. Кучерівська С.С. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2020. 152с.
14. Страхування. *Фінанси, банківська справа та страхування. Корпоративні фінанси та фінансове посередництво : підручник для бакалаврів* / за ред. проф. П.О. Нікіфорова, доц. Н.А. Бак. Том.1. Чернівці, 2019. с. 63-112.
15. Таблиці народжуваності, смертності та середньої очікуваної тривалості життя 2020 : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2021. 68с. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2021/zb_tabl_nar_2020.pdf.

7.2. ДОПОМІЖНА

1. Андрійчук О.Я. Медичне страхування та страхова медицина : навчальний посібник. Волинь. Волинська обласна друкарня. 2007. 168 с.
2. Васильєва Т., Козьменко С., Козьменко О. «4Р» маркетингу страхових послуг: монографія. Київ : Університетська книга, 2012. 315с.
3. Васильєва Т., Козьменко С., Козьменко О. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія. Київ. Університетська книга. 2011, 388с.
4. Горбач Л.М., Кадебська Е.В. Страхування: підручник. Київ.: Кондор-Видавництво, 2016. 544 с.
5. Журавка О. С. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
6. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків : монографія. Тернопіль : Економічна думка, Карт-Бланш, 2002. 570 с.
7. Копич І.М., Сороківський В.М., Черкасова С.В., Сороківська М.В. Актуарні розрахунки : підручник Львів, «Новий Світ – 2000», 2020. 214 с.
8. Кропельницька С.О. Солоджук Т.В. Соціальне страхування: навч. посібник. К. ЦУЛ, 2019. 336 с.
9. Олійник В.М. Економіко-математичне моделювання в розвитку страхування та управлінні страховими тарифами : монографія. Київ: Університетська книга, 2018. 366с.
10. Олійник В. Фінансова стійкість страхових компаній : монографія. Київ: Університетська книга. 2015, 287с.
11. Основи актуарних розрахунків : навчально-методичний посібник. / За ред. чл. Укр. т-ва актуаріїв І. О. Ковтуна. Київ : Алеута, 2014. 328 с.
12. Страхування в Україні. Актуальне законодавство та судова практика. К. ЦУЛ. 2021. 420 с.

8. Інформаційні ресурси

Офіційні сайти органів державного управління України:

1. Державна служба статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Кабінет Міністрів України – [http:// www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)
3. Ліга страхових організацій України – uainsur.com
4. Міністерство економіки України – <http://www.me.gov.ua>
5. Міністерство фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua>
6. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України - www.nssmc.gov.ua
7. Національний банк України – [http:// www.nbu.gov.ua](http://www.nbu.gov.ua)

Офіційні сайти науково-дослідних інститутів і центрів, пошукових систем:

1. International insurance society – <https://www.internationalinsurance.org/>
2. База українського законодавства в Інтернет – www.lawukraine.com
3. Інститут глобальних стратегій – www.igls.com.ua
4. Інформаційний сервер про Україну – www.uazone.net
5. Консорціум економічних досліджень – www.eurasia.org/eerc/kyiv/EERC

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек:

1. Електронна бібліотека Львівської комерційної академії – www.dev.lac.lviv.ua/lib
2. Львівська електронна бібліотека ім. В. Стефаника – www.lsl.lviv.ua
3. Наукова бібліотека ім. Максимовича – www.lib-gw.univ.kiev.ua
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua
5. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
6. URL: <http://library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>